ISSN 1303-5290

Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü
Ankara University Institute of Turkish Revolution History

ATATÜRK YOLU
JOURNAL OF ATATÜRK YOLU dergisi

Bahar /Spring 2018 Sayı/Issue:62

JOURNAL OF ATATÜRK YOLU dergisi
62

Ankara Üniversitesi Basımevi
www.ankara.edu.tr

ISSN 1303-5290

ATATÜRK YOLU DERGİSİ

JOURNAL OF ATATÜRK YOLU

Ankara Üniversitesi
Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü

Ankara University
Institute of Turkish Revolution History

Bahar /Spring 2018 **Sayı / Issue: 62**

TEKNİK SEKRETER/TECHNICAL SECRETARY:
Sevinç AKTAŞ
Yönetim Yeri/ Place of Administration: Ankara Üniversitesi
Yazışma Adresi/ Correspondence Address: Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü
Gümüşdere Yerleşkesi, Fatih Cad. No: 33 06280
Keçiören Yolu / Ankara

ATATÜRK YOLU (ISSN 1303-5290)

Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü'nce yılda iki kez yayınlanan hakemli bir dergidir. Yaygın süreli bir yayındır.
The Journal of Atatürk Yolu is a peer-reviewed and scholarly periodical, published biannually by the Institute of Turkish Revolution History, Ankara University.

Dergi, TUBİTAK ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı, ASOS (Akademia Sosyal Bilimler İndeksi) ve EBSCO tarafından taranmaktadır. Dergiye gönderilen yazı ve fotoğraflar iade edilmez. Bu dergide yayınlanan yazılardaki bilimsel içerik ve fikirler yazarlara aittir.
The journal is indexed by TÜBİTAK ULAKBİM, ASOS and EBSCO. The manuscripts and pictures sent to the journal can not be given back. The scientific content and ideas within an article belong to its author.

İncitaşı Sokak No: 1006510
Beşevler / ANKARA
Tel: 0 (312) 213 66 55
Basım Tarihi: 20.07.2018

ATATÜRK YOLU DERGİSİ / JOURNAL OF ATATÜRK YOLU

BAHAR/SPRING 2018 **SAYI/ISSUE: 62**

SAHİBİ ve GENEL YAYIN YÖNETMENİ/ OWNER AND EXECUTIVE EDITOR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü/ Responsible Redactor in Chief:

Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü adına

Prof. Dr. Temuçin F. ERTAN

EDİTÖR/EDITOR

Doç Dr. Necdet AYSAL

YAYIN KURULU/ EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Mesut ÇAPA (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Bige SÜKAN (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Hakan UZUN (Ankara Üniversitesi)
Doç. Dr. Necdet AYSAL (Ankara Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi, Sedef BULUT (Ankara Üniversitesi)

DANIŞMA KURULU/ ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Tülay Alim BARAN (Yeditepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Recep BOZTEMUR (Orta Doğu Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Fevzi DEMİR (Mersin Üniversitesi)
Prof. Dr. Temuçin Faik ERTAN(Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. George GAWRYCH (Baylor Üniversitesi, ABD)
Prof. Dr. İhsan GÜNEŞ (Anadolu Üniversitesi)
Prof. Dr. Neşe ÖZDEN (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Musa QASIMLI (Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan)
Prof. Dr. Mustafa YILMAZ (Hacettepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi, Roza ABDYKULOVA (Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Kırgızistan)

BU SAYININ HAKEMLERİ/ REFEREES OF THIS ISSUE

Prof. Dr. Osman AKANDERE	Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram AKÇA	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. İlker ALP	Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Tülay Alim BARAN	Yeditepe Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet ÇANLI	Hitit Üniversitesi
Prof. Dr. Rahmi ÇİÇEK	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Cengiz DÖNMEZ	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Necdet HAYTA	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman İNAN	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Levent KAYAPINAR	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Selda KILIÇ	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet OKUR	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Fahri SAKAL	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Haluk SELVİ	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Cemalettin TAŞKIRAN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet TEMEL	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA	Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ	Kastamonu Üniversitesi
Doç. Dr. Esma TORUN ÇELİK	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Nurten ÇETİN	Trakya Üniversitesi
Doç. Dr. Doğan DUMAN	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Şaduman HALICI	Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Alev GÖZCÜ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet KAYA	Ömer Halis Demir Üniversitesi
Doç. Dr. Zafer KOYLU	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Yüksel ÖZGEN	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Doç. Dr. Serdar SARISIR	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Serap TAŞDEMİR	İnönü Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mahmut BOLAT	Ahi Evran Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Olcay Özkaya DUMAN	Mustafa Kemal Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Esra ÖZSÜER	İstanbul Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Volkan PAYASLI	Bartın Üniversitesi

Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü

ATATÜRK YOLU DERGİSİ

Ankara University Institute of Turkish Revolution History

JOURNAL OF ATATÜRK YOLU

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Makaleler / Articles

BİRBUDAK, Togay Seçkin – AKBABA, Bülent; II. Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Bulunan Polonyalılar
Poles in Turkey during the World War II 1

ÇAPA, Mesut; Hatay Mücadelesine Katılanların Anıları
Memories of People Attending the Struggle of Hatay 21

ERTAN, Temuçin F. – ÖRS, Orhan; Milliyetçiliğin Müphemliği: Milliyetçilik Nedir?
The Ambiguity of Nationalism: What is Nationalism? 39

GÖZCÜ, Alev; İkinci Dünya Savaşı Türkiye'sinde Ekonomik Durumun Sosyal Hayata Etkilerine Dair Bazı Tespitler
A Number of Determinations Regarding the Effects of the Economic Situation on Social Life within Turkey during World War II..... 85

KALEMLİ, Hüseyin; İstanbul'da İlk "Kurtuluş Bayramı" Kutlamaları
Celebrations of the First Salvation Day in İstanbul 109

KARAVAR ÖZ, Hilal; Cumhuriyet Dönemi Türk Sinemasında Kadın Temsili
Female Representation in Turkish Cinema during the Republican Period..... 143

ÖKTE, Sezai Kürşat; İstanbul İlkokullarında Okuyan Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyetleri Birliği (1940-1947)
Association for Helpful Children Reading in Istanbul Principles (1940-1947)..... 181

ÖZDEMİR, Ali Ulvi; Yaklaşım Farklılıkları Açısından Demirci Mehmet Efe'nin Kuva-yı Milliye'ye Katılışı ve Kuva-yı Milliye Bünyesindeki Faaliyetlerinin Niteliği
An Assessment from Different Approaches of Demirci Mehmet Efe's Joining Kuva-yi Milliye and Wherein Features of His Actions 199

SEZER FEYZİOĞLU, Hamiyet - GÜVEN, İsmail; Cumhuriyet'e Geçişte Ankara'da Eğitimsel Gelişmeler
Education Developments in Ankara from the Tanzimat Period to the Republican Period 253

TEMİZGÜNEY, Firdes; Lozan Sonrası Emval-i Metrukesine Yönelik Düzenleme ve Uygulamalar (1923-1928)
Regulations and Applications Related to the Abandoned Properties by the Armenians after Lausanne (1923-1928) 301

YELLİCE, Gürhan; "Sorunlu Ada Girit": Atina-Hanya İlişkileri ve Giritli Milletvekillerinin Yunan Parlamentosuna Dâhil Olma Girişimleri, 1910-1912
"The Problematic Island Crete" : Athens-Chania Relations and the Cretan Deputies Initiatives to Get Involved in the Greek Parliament, 1910-1912..... 335

YILMAZ, Duygu; Demokrat Parti Döneminde Aydın'da Tarım (1950-1955)
Agriculture in Aydın in the Democrat Party Period..... 367

YILMAZ, Miraçhan; Bir Modernleşme Projesi Olarak Halkevleri: Ünye Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1950)
People's Houses as a Modernization Project: Ünye People's House and It's Activities (1932-1950)..... 399

Çeviri ve Transkripsiyonlar / Translation and Transcriptions

AYSAL, Necdet; Donanma-yı Osmanî Muavenet-i Milliye Cemiyeti..... 417

Kitap Tanıtımları / Book Reviews

YILDIRIM, Yüksel; Zafer Toprak, Türkiye'de Yeni Hayat İnkılap ve Travma 1908-1928..... 427

Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi
Sayı: 62, Bahar 2018, s. 417-426
Makalenin geliş ve kabul tarihleri: 04.12.2017 – 08.03.2018

BELGE TRANSKRİPSİYONU

DONANMA-YI OSMANÎ MUAVENET-İ MİLLİYE CEMİYETİ[1]

Necdet AYSAL*

Osmanlı Devleti'nde XVIII ve XIX. yüzyılda yaşanan siyasi ve ekonomik bunalımlara, üst üste kaybedilen ve toprak-itibar kaybına yol açan savaşların gerekli kıldığı yüksek askeri harcamalar da eklenince büyük bütçe açıkları oluşmuş ve bu durum giderek artan bir şekilde ekonomiyi sarsmaya başlamıştır. XX. yüzyılın başlarında Kuzey Afrika ve Balkanlarda güç dengelerinin değiştiği ve hızlı bir silahlanma yarışının başladığı günlerde, Osmanlı Devleti aleyhine Akdeniz ve Ege'de bozulan dengelerin yeniden kurulabilmesi için donanmanın güçlendirilmesi gerekmekteydi. Bu bağlamda ülkenin içinde bulunduğu ekonomik zorluklar ve donanmanın yetersizliği halkı endişeye sevk etmiş ve donanmanın yeniden modernize edilmesi yolunda çeşitli çalışmaları başlatmıştır.

İstanbul'da Belediye Dairesi'nin sağlık şubesinde görevli Dr. Hafız İbrahim, Dr. İsmail Hakkı, Dr. Petraki Papadapulo ve Belediye Başmühendisi Haşim Beyler, 10 Temmuz 1909'da bir araya gelerek donanmanın yeniden güçlendirilmesi için bütün Anadolu'yu kapsayan ulusal bir kampanya yapmak fikrinde anlaşmışlardır. Başlatılacak bu ulusal kampanyada Osmanlı Devleti'nin nüfusu ve yardımseverliği dikkate alınarak ülkenin yaklaşık 30 milyon kişisinden her ay bir kuruş bağışta bulunmaları istenecek, ayrıca üyelerden toplanacak ayda 40 para aidat ile Donanma Cemiyeti'nin kuruluşu gerçekleşecektir. Cemiyetin kurulma aşamasında gerekli propaganda ve duyuruları dönemin Tercüman-ı Hakikat gazetesi üstlenmiştir. Gazetenin imtiyaz sahibi Nüzhet ve başyazar Hüseyin Kazım Beyler, bu yüce maksadın duyurulması ve yayılmasına öncülük etmişlerdir. Cemiyet, ilk toplantısını 19 Temmuz 1909'da İstanbul'un ileri gelen

---

[1] Bu çalışma, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi'nde yayınlanmış "Osmanlı Donanma Cemiyeti'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri", Asosjournal (The Journal of Academic Social Science) Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl 5, Sayı 50, Temmuz 2017, s. 1-23." makaleden üretilmiştir.

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, E-posta: aysal@ankara.edu.tr

tüccarları başta olmak üzere ordu mensupları, belediyeler, resmi cemiyetler, kulüpler, ruhani reisler ve basın mensupları olmak üzere toplam 28 kişinin katılımıyla Etibba-yı Mülkiye Kulübü'nde gerçekleştirmiştir. Bahriye Mirlivası Rasim Paşa'nın geçici başkanlığında yapılan bu toplantı da cemiyetin adı "*Donanma-i Osmanî Muavenet-i Milliye Cemiyeti*" olarak belirlenmiştir.

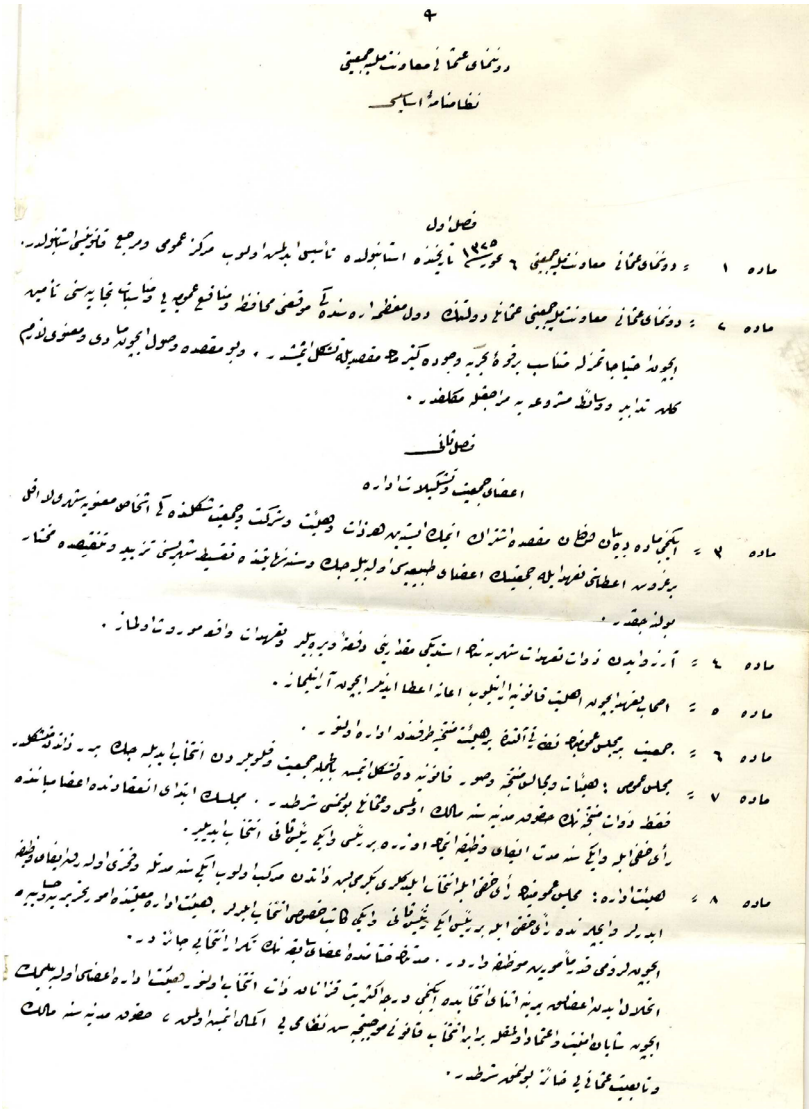
Cemiyet, hiçbir resmi makamın etkisi olmadan, tarafsız, doğrudan doğruya milletin, donanmanın geliştirilmesi konusunda hissettiği ihtiyaçla kurulmuştur. 16 Ağustos 1909'da çıkarılan "*Cemiyetler Kanunu*" ile yasal bir statüye kavuşan ve hızlı bir şekilde örgütlenerek ülke genelinde yaygınlık kazanan Cemiyet, yapmış olduğu çeşitli faaliyetler ve elde ettiği gelirlerle pek çok savaş gemisinin satın alınmasında öncü rol oynamıştır. Cemiyet'in doğrudan doğruya gerçekleştirdiği faaliyetler arasında, üye aidatları, toplanan bağışlar (nakit, hazine tahvili, arsa, bina, eşya vs), düzenlenen yarışlar (yelkenli, cirit, güreş vs.), takvim bastırılması, milli ve tarihi konularda balolar, eğlenceler, tiyatro, sinema, konser etkinlikleri, Türk büyüklerini hatırlatıcı törenler düzenlenmesi, Donanma Mecmuası ve Düsturun yayınlanması, batık gemilerden antika eşyaların çıkarılarak satışa sunulması vs. yer almaktadır.

Kuruluş nizamnamesinde belirtilen amaçlar doğrultusunda yaklaşık on yıl çalışan ve zamanla devletçe de desteklenen Osmanlı Donanma Cemiyeti, 2 Şubat 1919 tarihinde önce Bahriye Nezareti'ne bağlanmış ve 2 Mayıs 1919'da çıkarılan bir kararname ile feshedilmiştir. Cemiyet'in mal varlıkları Nisan 1919'da Maliye Nezareti'ne, yazışma evrakları ise 1928 yılında Türk Tayyare Cemiyeti'ne devredilmiştir. Türk Tayyare Cemiyeti (THK) Arşivi'nde bulunan Donanma Cemiyeti'ne ait tüm belgeler ise 1942 yılında Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Arşivi'ne teslim edilmiştir.

Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü (TİTE) Arşivi'nde Cemiyete ait yaklaşık 35.000 belge bulunmaktadır. Analitik tasnifleri yapılarak dijital ortama aktarılan bu belgeler, TİTE Arşiv Kataloglarında da yer almaktadır. Bu belgeler arasında Cemiyetin çok çeşitli yazışmaları, talimatnameleri, beyannameleri, iane toplama usulleri, makbuzları, üyelik cüzdanları, yevmiye cetvelleri, gemi satın alımına dair evrakları, kayıt defterleri, mektup ve kartpostalları yer almaktadır. Bu belgeler arasında Cemiyetin kuruluş nizamnamesi ayrı bir öneme sahiptir. 2 Ağustos 1909'da hazırlanan ve "*Donanma-yı Osmanî Muâvenet-i Milliye Cemiyeti Nizamname-i Esasisi*" adını taşıyan ana nizamname, Cemiyet Genel Kurulu'nda kabul edilerek 23 Ağustos 1909'da Hükümete arz edilmiştir. Hükümetçe nizamnamenin incelenmesi ve tasdiki 4 Kasım 1909'da gerçekleşmiştir.

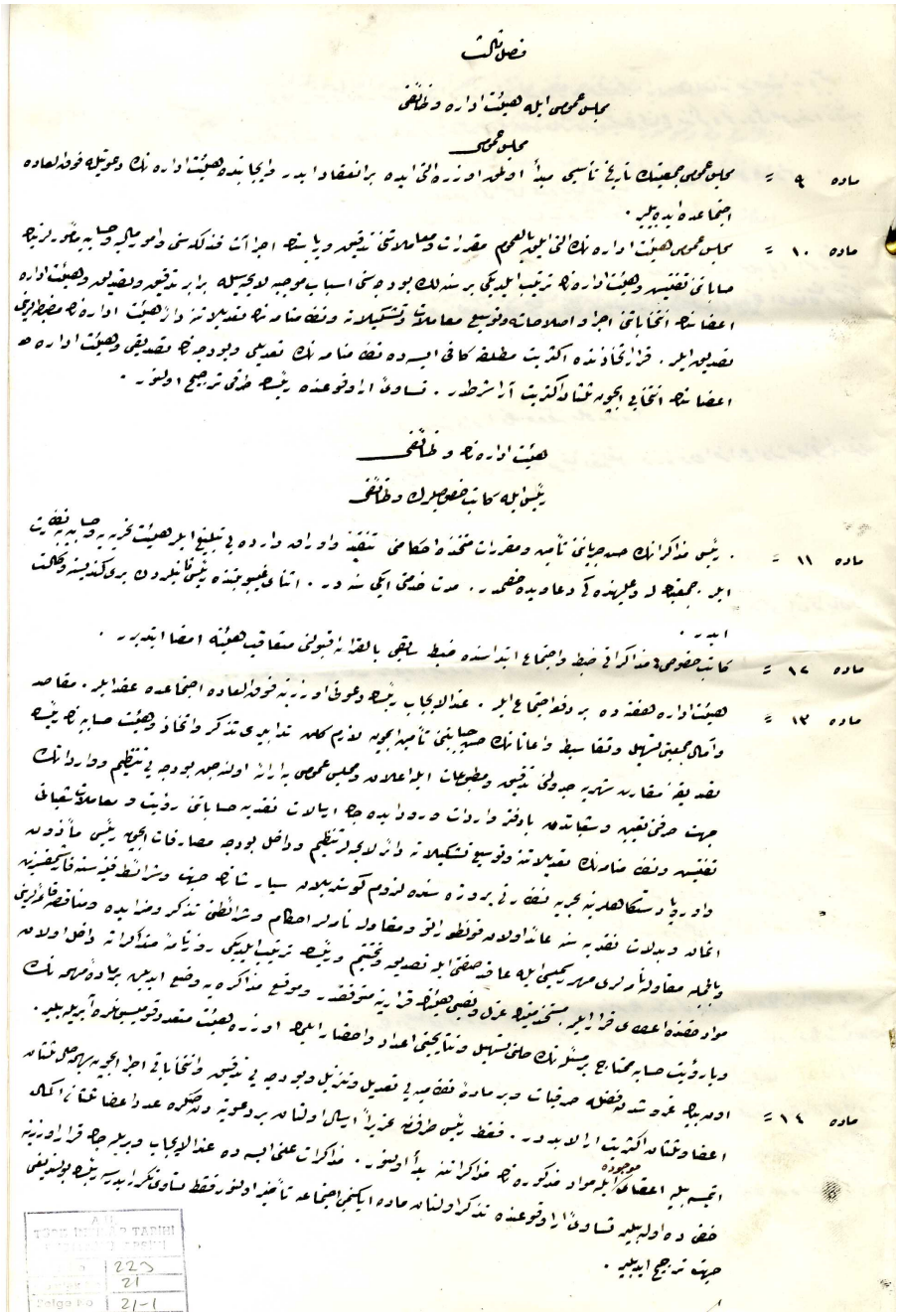
Adı geçen nizamname, 25 madde halinde düzenlenmiş olup Gayrimüslim unsurlar da dikkate alınarak çeşitli dillere çevirisi yapılmış ve dağıtılmıştır. Nizamnamenin birinci kısmında Cemiyet'in kuruluş amacı; ikinci kısımda Cemiyet üyeleri ve idare teşkilatı; üçüncü kısımda Umumi

Meclis ve İdare Heyeti'nin vazifeleri, vazifeli memurlar; dördüncü kısımda Cemiyet'in yardımcı araçları; beşinci kısımda ise taşra teşkilatına yer verilmektedir.[2]

Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü (TİTE) Arşivi, K 223, G 21, B 21-001.

[2] "Donanma-yı Osmanî Muâvenet-i Milliye Cemiyeti Nizamname-i Esasisi" için bkz., Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Arşivi (TİTE Arşivi), K 223, G 21, B 21-001; K 223, G 21, B 21-1001; K 223, G 21, B 21-1a 001; K 223, G 21, B 21-2001.

فصل ثالث

مجلس عمومی ایله هیئت اداره وظائفی

مجلس عمومی

ماده ۹ = مجلس عمومی جمعیتك تاریخ تأسیسی بدأ اولمق اوزره الی آیده بر اعتیادی اجتماعی یاپیلمق وهیئت اداره نك دعوتیله فوق العاده اجتماعلری ایده بیلیر.

ماده ۱۰ = مجلس عمومی هیئت اداره نك الی ایلك مقدمات وحسابات تدقیقی وبیاننامه تحریر ویا تعدیلی اجراآت فوقلکدن ماعدا بیلوم حساب ختامی ایله بودجه نك تنظیم وتصدیقی وهیئت اداره اعضاسنك انتخابی اجرا واصلاحات وتوسیع معاملات وتشکیلاتی وفصل منازعه نك مقدم اولمق اوزره هیئت اداره نك مراقبه وتفتیشی وهیئت اداره نك ترتیب ایلدیکی برسنه لك بودجه سنی اسباب موجبه لایحه سیله برابر تدقیق وتصدیق وهیئت اداره اعضاسنك انتخابی اجرا واصلاحات وتوسیع معاملات وتشکیلاتی وفصل منازعه نك مقدم اولمق اوزره هیئت اداره نك مراقبه وتفتیشی وهیئت اداره نك ترتیب ایلدیکی برسنه لك بودجه سنی اسباب موجبه لایحه سیله برابر تدقیق وتصدیق وهیئت اداره نك تحریر ویا تعدیلی وبودجه نك تصدیقی وهیئت اداره نك تقدیم ایده جکی اکثریت مطلقه کافی ایسه ده نقض مذاکره نك تعدیلی وبودجه نك تصدیقی وهیئت اداره اعضاسنك انتخابی ایچون عشر اکثریت آرا شرطدر. تساوی آرا وقوعنده رئیسك طرفی ترجیح اولنور.

هیئت اداره نك وظائفی

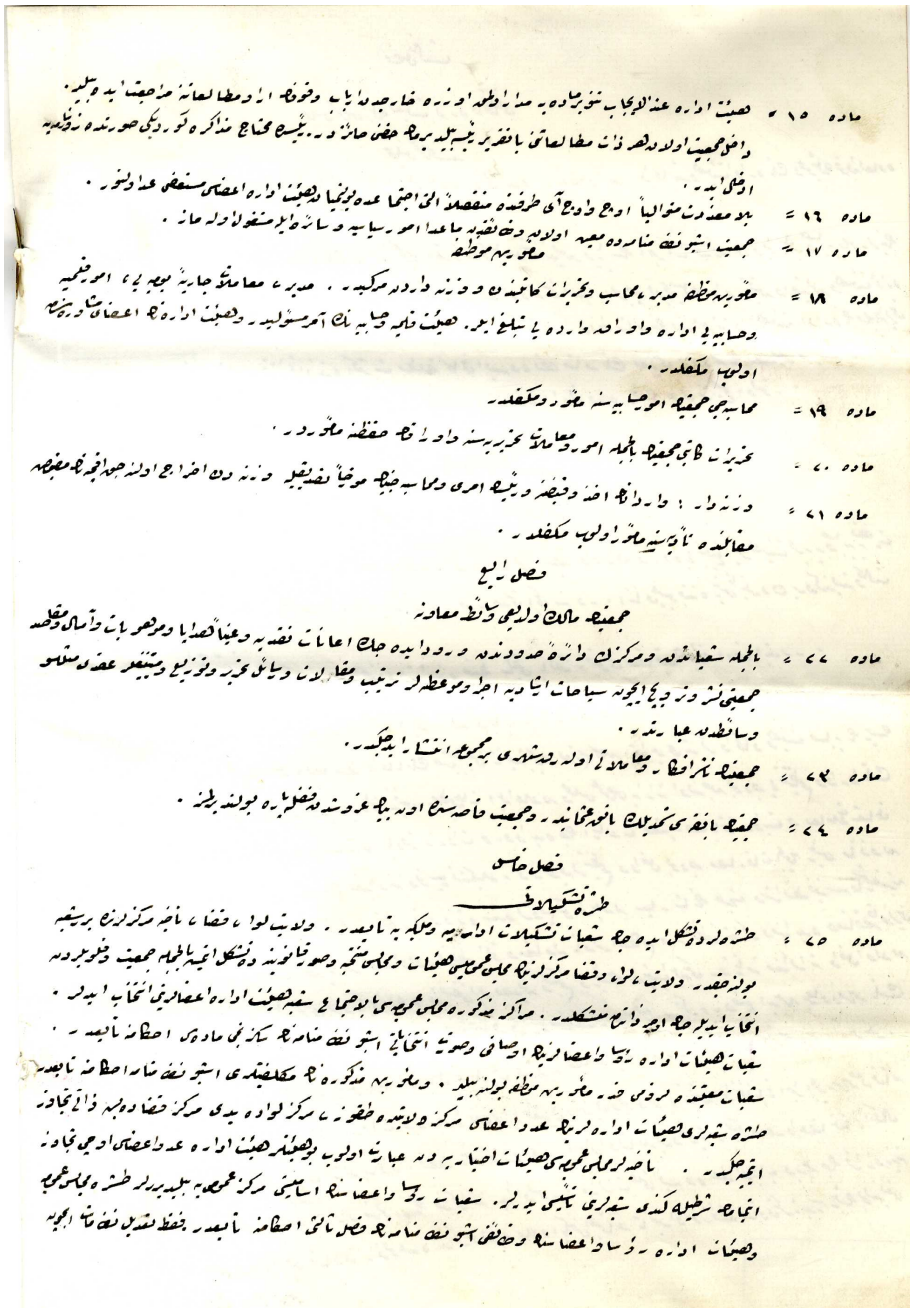
رئیس ایله کاتب جمعیتك وظائفی

ماده ۱۱ = رئیس مذاکرات جمعیتی تأمین ومقررات مخصوصه ومحافظه نظمیه داخله داره سنه یا تبلیغ ایدر هیئت تحریریه جمعیتك نقدیات ایله جمعیته دعو نامه لرك دعاوی یده ضمن ایکی سنه دن. عدا ضمنی ایکی سنه دن. اعتبارا مبلغ مذکوره ایشبو تاریخدن برو کذب وسفلت ایدر.

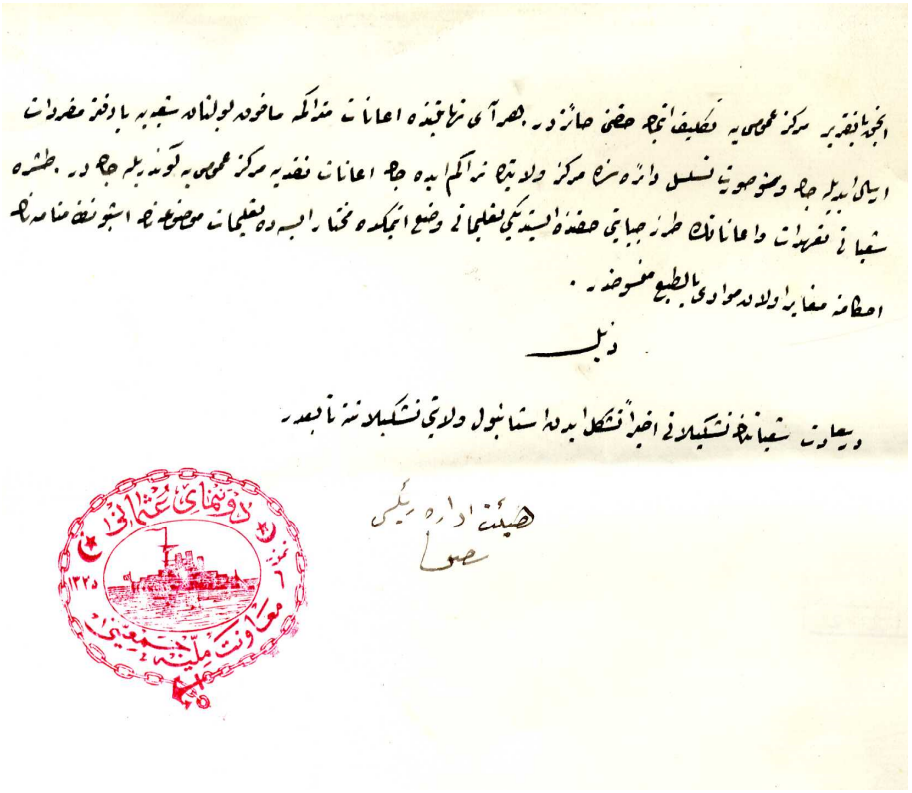
ماده ۱۲ = کاتب جمعیتك مذاکراتی ضبط واجتماع ابتداسنده ضبط سابقی بالقراءة قبولی مناقب هیئت اعضا ایدر.

هیئت اداره نك وظائفی

ماده ۱۳ = هیئت اداره نك هفته ده بر دفعه اجتماع ایدر. عند الاقتضا دعوتی اوزرینه فوق العاده اجتماعه عضا ایدر. مقاصد وآمال جمعیتی تسهیل وتقاسط وتعاونك صیانتی تأمین ایچون لازم کلان تدابیری تذکر واخاذ وهیئت صاحبه نك هیئت عمومیه نك تصدیقنه عرض مقارن شهریه جدولی تدقیق ومطبوعات ایله اعلانات ومجلس عمومی یا ایله اولنه جق بودجه یه تنظیم وداره نك جهت صرفیه تعیین وتسجیلدن باوفق وارادات داره یه دائر ایلان نقدیه صاباتی رد وقبض ومعاملات حسابات نقدیه

Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü (TİTE) Arşivi, K 223, G 21, B 21-1a 001.

Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü (TİTE) Arşivi, K 223, G 21, B 21-2001.

Donanma-yı Osmanî Muâvenet-i Milliye Cemiyeti
Nizamname-i Esasisi
Fasl-ı Evvel

Madde 1- Donanma-yı Osmanî Muâvenet-i Milliye Cemiyeti, 6 Temmuz 1325 tarihinde İstanbul'da tesis edilmiş olup merkez-i umumi ve merci-i kanunisi İstanbul'dur.

Madde 2- Donanma-yı Osmanî Muâvenet-i Milliye Cemiyeti Osmanlı Devleti'nin Düvel-i Muazzama arasındaki mevkiini muhafaza ve menafi-i umûmiyeyi ve münasebât-ı ticariyesini temin için ihtiyacatımızla münasip bir kuvve-i bahriye vücuda getirmek maksadıyla teşekkül etmiştir. Ve bu maksada vasl için maddi ve manevi lazım gelen tedâbir ve vesait-i meşrûaya müracaatla mükelleftir.

Fasl-ı Sâni
Aza-yı Cemiyet ve Teşkilat-ı İdare

Madde 3- İkinci maddede beyan-ı ferman maksada iştirak etmek isteyen her zât ve heyet ve şirket ve cemiyet şeklindeki eşhas-ı maneviye şehr-i la-akl bir guruş itâsını taahhüd ile cemiyetin aza-yı tabiiyesi olabilecek ve sene nihayetinde taksid-i şehrisini tezyid ve tenkısa muhtar bulunacaktır.

Madde 4- Arzu eden zevat taahhüdât-ı şehriyenin istediği mikdarını defaten verebilir. Ve taahhüdat-ı vakıa mevrus olmaz.

Madde 5- Eshab-ı taahhüt için ehliyet-i kanuniye aranılıp, iane itâ edenler için aranılmaz.

Madde 6- Cemiyet bir meclis-i umuminin nezareti altında bir heyet-i müntehâbe tarafından idare olunur.

Madde 7- Meclis-i Umumi: Heyât ve mecalis-i müntehabe suver-i kanuniyede teşekkül etmiş cemiyet ve kulüplerden intihâb edilecek birer zattan müteşekkil fakat zevat-ı müntehabenin hukuk-ı medeniyesine malik olmak ve Osmanlı bulunması şarttır. Meclisin ibtida-i inıkadında aza miyanında rey-i hâfi ile ve iki sene müddet ifa-yı vazife etmek üzere bir reis ve iki reis-i sâni intihâb edilir.

Madde 8- Heyet-i İdare: Meclis-i Umminin rey-i hâfi ile intihâb eyledikleri yirmi beş zevattan mürekkeb olup iki sene müddetle ve fahri olarak ifa-yı vazife ederler. Ve içlerinde rey-i hâfi ile bir reis ve iki reis-i sâni ve iki kâtib-i mahsûs intihâb ederler. Heyet-i idare maiyetinde umûr-ı tahririyeye ve hesabiye için lüzumu kadar memûrin-i muvazzafa vardır. Senenin hitâmında aza-yı sabıkanın tekrar intihâbı caizdir.

İnhilâl eden azalık yerine esnâ-yı intihâb da ikinci derece ekseriyet kazanan zat intihâb olunur. Heyet-i idare azası olabilmek için şayan-ı emniyet ve itimâd olmağla beraber intihâb-ı kanuni mucibince sene-i nizamiyi ikmâl etmiş olmak hukuk-ı medeniyesine mâlik ve tabiiyet-i Osmanîyeye hâiz bulunmak şarttır.

Fasl-ı Sâlis
Meclis-i Umumi ile Heyet-i İdare Vezâifi

Madde 9- Meclis-i Umumi cemiyetin tarih-i tesisi mebde olmak üzere altı ayda bir in'ıkad eder. Ve icabında heyet-i idarenin daveti ile fevkalade ictimâ' da edebilir.

Madde 10- Meclis-i Umumi heyet-i idaresinin altı aylık bil-umûm mukarrerat ve muamelâtını tetkik ve riyâsetin icraat fezlekesini ve umûr-u

maliye ve hesâbiye memûrlarının hesabatını teftiş ve heyet-i idarenin tertip eylediği bir senelik bütçesini esbâb-ı mucibe lahiyasıyla beraber tetkik ve tasdik ve heyet-i idare azasının intihabâtını icra ve ıslahata ve tevsi-i muamelât ve teşkilata ve nizamnamenin tadilatına dair heyet-i idarenin mazbatalarını tasdik eyler. Karar ittihazında ekseriyet mutlaka kâfi ise de nizamnamenin tadili, bütçenin tasdiki ve heyet-i idarece azanın intihâbı için selâsen ekseriyet şarttır. Tesâvi-i âra vukuunda reisin tarafı tercih olunur.

Heyet-i İdarenin Vezâifi
Reis ile Kâtib-i Mahsûsların Vezâifi

Madde 11- Reis müzâkeratın hüsn-ü cereyanını temin ve mukarrerat-ı müttehide ahkâmını tenkid ve evrak-ı varideyi tebliğ eyler. Heyet-i tahririye ve hesâbiyeye nezaret eyler. Cemiyetin lehl ve aleyhindeki deâvide muzmirdir. Müddet hidmeti iki senedir. Esnâ-yı gaybûbetinde reis-i sânilerden biri kendisine vekâlet eder.

Madde 12- Kâtib hususi müzakerâtı zabt-ı ictimâ' ibtidasında zabt-ı sabıkı bil-karar kabulünü müteakıb heyete imza ettirir.

Madde 13- Heyet-i İdare haftada bir defa ictimâ' eyler. İnd-el icâb reisin daveti üzerine fevkalâde ictimâa da akd eyler. Mekâsıd ve amâlin cemiyeti teshil ve tekâsid ve ianâtın hüsn-ü cibayetini temin için lâzım gelen tedâbir-i tezekkür ve ittihâz ve heyet-i hesâbiyenin reisin tasdikine makarrât-ı şehriye cedvelini tedkik ve matbuat ile ilân ve meclis-i umumiye irae olunacak bütçeyi tanzim ve varidâtın cihet-i sarfını tayin şuâbatdan bi-defter-i varidat vürûd edecek eyalât-ı nakdiye hesabâtını rüyet ve muamelât-ı şuâbatı teftiş ve nizamnamenin tadilâtına ve tevsi-i teşkilâtına dair layihalar tanzim ve dâhili bütçe mesarifât için reis-i mezun ve Avrupa destigâhlarına Bahriye Nezâreti birûzesinde lüzum gösterilen siparişatın cihet ve şerait-i fenniyesine karışmaksızın ismânı ve bedeliyât-ı nakdiyesine ait olan kontoratu ve mukavele-nâmeler ahkâm ve şerâiti tezekkür ve müzâyede ve münâkısa kaimelerini ve bil-cümle mukavele-nameleri mühr-ü resmisi ile akd sıfatı ile tasdik ve tecessüm ve reisin tertib eylediği ruz-name-i müzekkerâta dâhil olan mevâd hakkında imza-yı karar eyler. Müstahdeminin azl ve nâsbı kararına mütevakkıftır. Ve mevki-i müzâkereye vaz' edilen bir madde-yi mühimmenin veya rûiyyet-i hesaba muhtaç bir meselenin hallini teshil ve netâyicini âdale ve ihzar eylemek üzere heyet-i müteaddid komisyonlara ayrılabilir.

Madde-14- On bin kuruştan fazla sarfiyât ve bir madde-i nizamiyeyi tâdil ve tenzil ve bütçeyi tetkik ve intihâbatı icra için be-heme-hâl selâse-i aza ve selâsen ekseriyet-i ara lâbüddür. Fakat reis tarafından tahriren irsâl olunan bir davetiyeden sonra aded-i aza selaseni ikmal etmesiyle aza-yı mevcûde ile

mevâdd-ı mezkûrenin müzakerâtına bedân olunur. Müzakerât âleni ise de indel icab verilecek karar üzerine hafi de olabilir. Tesavi-i ara vukunda tezekkür olunan madde ikinci ictimâa tehir olunur. Fakat tesavi tekrar iderse reisin bulunduğu cihet tercih edilir.

Madde 15- Heyet-i idare ind-el îcâb tenvir-i maddeye medâr olmak üzere hariçten erbâb-ı vukufun irâd-ı mütalaâtına müracaat edebilir. Dâhil-i cemiyet olan her zat mütalaâtını bi-t-takrir bildirmek hakkını hâizdir. Reis muhtac-ı müzakere gördüğü suretde ruznameyi idhâl eder.

Madde 16- Mütevâliyen üç ay zarfında münfaîlen altı ictimâ'da bulunmayan hayet-i idare azası müstâfi addolunur.

Madde 17- Cemiyet iş bu nizamnamede muayyen olan vezâifden maâda umûr-u siyasiye vesâire ile meşgul olamaz.

Madde 18- Memûrin-i muvazzaf müdür, muhasib ve tahrirat kâtibinden ve veznedardan mürekkeptir. Müdür, muamelât-ı cariyeyi-yi yevmiyeyi, umûr-ı kalemiyeyi ve hesâbiyeyi idare ve evrak-ı varideyi tebliğ eyler. Heyet-i kalemiye ve hesabiyenin emr-i mesulüdür. Ve heyet-i idarenin aza-yı müşaveresinden olub mükelleftir.

Madde 19- Muhasebeci, Cemiyetin umûr-ı hesabiyesine memûr ve mükelleftir.

Madde 20- Tahrirat kâtibi, Cemiyetin bil-cümle umûr-ı muamelât-ı tahririyesine ve evrakın hıfzına memûrdur.

Madde 21- Veznedar, varidatın âhz-ü kabzına ve reisin emri ve muhasebecinin müverrehân tasdikiyle vezneden ihrâc olunacak akçenin makbuz mukabilinde tediyesine memûr olub mükelleftir.

Fasl-ı Rabi
Cemiyetin Malik Olduğu Vesait-i Muavene

Madde 22- Bil-cümle şuabatdan ve merkezin daire-i hududundan vürûd edecek ianât-ı nakdiye ve aynen hedaya ve mevhûbat ve amâl-i mekâsıd-ı cemiyeti neşr ve terviç için seyahat-ı irşadiye ve mevuzalar tertib ve makalat ve resâil ve tevzi-i mitingler akdi misüllü vesaitden ibarettir.

Madde 23- Cemiyetin naşir-i efkâr ve muamelâtı olarak şehri bir mecmua intişar edecekdir.

Madde 24- Cemiyetin bankası şimdilik Bank-ı Osmanîdir ve Cemiyet kasasında on bin kuruştan fazla para bulundurulamaz.

Fasl-ı Hamis
Taşra Teşkilatı

Madde 25- Taşralarda teşekkül edecek şuabat, teşkilat-ı idariye ve mülkiyeye tabidir. Vilayet, liva, kaza, nahiye merkezlerinde birer şube bulunacakdır. Vilayet, liva ve kaza merkezleri meclis-i umumisi heyât ve mecalis-i müntehibe ve sûver-i kanuniyede teşekkül etmiş bil-cümle cemiyet ve kulüblerden intihâb edilecek üçer zattan müteşekkildir. Merakiz-i mezkûra mecâlis-i umumiyesi bil-ictimâ şube heyet idare azalarını intihâb iderler. Şuabat-ı heyat-ı idare rüesa ve azalarının evsâfı ve suret-i intihabâtı işbu nizamnamenin sekizinci maddesi ahkâmına tabidir. Şuabat maiyetinde lüzumu kadar memûrin-i muvazzafa bulunabilir. Memûrin-i mezkûrenin mükellefiyetleri işbu nizamname ahkâmına tabidir. Taşra şubeleri heyât-ı idarelerinin aded-i azası merkez vilayetde dokuz, merkez livada yedi, merkez kazada beş zâtı tecavüz etmeyecekdir. Nahiyeler meclis-i umumiyesi heyet-i ihtiyariyeden ibaret olub bu heyetler heyet-i idare aded-i azası üçü tecavüz etmemek şartıyla kendi şubelerini tesis ederler. Şuabat-ı rüesa ve azasının esamisini merkez-i umumiyeye bildirirler. Taşra mecalis-i umumiye ve heyât-ı idare rüesa ve azasının vezaifi, işbu nizamnamenin fasl-ı salis ahkâmına tabidir. Fakat tadil-i nizamât için ancak bi-t-takrir merkez-i umumiyeye teklif etmek hakkını hâizdir. Her ay nihayetinde ianât-ı müterâkime mâ-fevk bulunan şubeye bâ-defter müfredat irsal edilecek ve suret-i teselsül dairesinde merkez vilayetde terâkim edecek ianât-ı nakdiye, merkez-i umumiyeye gönderilecekdir. Taşra şuabâtı taahhüdât ve ianâtın tarz-ı cibâyeti hakkında istediği talimatı vâz itmek de muhtar ise de talimat-ı mevzûanın işbu nizamnamenin ahkâmına mugâyir olan mevâddı bi-t-tab' mensûhdur.

Zeyl

Der-saâdet şuabâtının teşkilâtı, ahiren teşekkül eden İstanbul vilayeti teşkilâtına tabidir.

Heyet-i İdare Reisi